

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-2

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Litovel, Masarykova ulice. Keramická plastika koníčka (obr. 67, str. 282).
Litovel, Masarykova Street. Ceramic sculpture of a horse (Fig. 67, Pg. 282).

Adresa redakce
Address

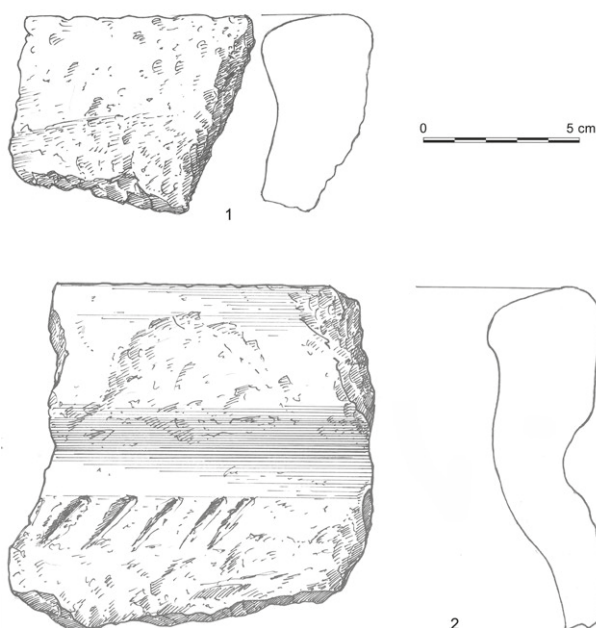
Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Obr. 42. Dukovany, Hřebec. Okraje zásobnic rámcově datovatelných do 12. století. Kresba Lubomíra Dvořáková.
Abb. 42. Dukovany, Hřebec. Ränder der Vorratsgefäße aus dem 12. Jahrhundert. Zeichnung Lubomíra Dvořáková.

HLUBOKÉ DVORY (OKR. BRNO-VENKOV)

Trmačov. Středověk. Hrad. Zjišťovací výzkum.

Lokalizace: GPS – 49.3763528N, 16.5126450E

Na základě upozornění Davida Chaloupky, že ve zdívu dochované části věže na zřícenině hradu Trmačov je detektorový signál barevného kovu, bylo dne 15. 11. 2018 za přítomnosti J. Ungera, J. Velka a D. Chaloupky s manželkou provedeno vyjmutí detekovaného barevného kovu. Jednalo se o slitek plochého olova o průměru až 20 mm, který byl ve výšce 1,5 m pod pěticentimetrovou vrstvou malty ve vnější zdi věže. Další slitek nepravidelného tvaru o maximální délce 37 mm, byl nalezen při povrchovém průzkumu v areálu hradu.

Oba zlomky byly předány k spektrální analýze na energiově disperzním XRF spektrometru Elvax Pro, v bezkalibračním módu.

olověný slitek malta		olověný slitek povrchový průzkum	
Prvek	obsah (m/m %)	Prvek	obsah (m/m %)
Pb	96,5	Pb	96,3
Tl	1,82	Tl	1,77
Bi	1,23	Bi	1,28
Ir	0,47	Ir	0,56
Sb	< 0.023	Sb	0,11

Vzhledem k výsledkům lze konstatovat, že složení obou vzorků je prakticky totožné a nelze touto technikou zjistit žádné signifikantní rozdíly ve složení.

Vzhledem k tomu, že je vyloučeno dodatečné vložení slitku olova do zdíva, pak se olovo do zdíva dostalo při stavbě věže kolem roku 1300. Z tohoto důvodu se jedná o datovaný artefakt nastolující otázku významu. Jen stěží si lze představit, že by se slitek do zdíva dostal jinak než v souvislosti s nějakými magickými praktikami.

Nálezy spolu s dalšími artefakty nalezenými při povrchovém průzkumu byly předány do Muzea Brněnska.

Karel Novotný, Josef Unger

Resumé

Hluboké Dvory (Bez. Brno-venkov), Trmačov. Mittelalter. Burg. Geländebegehung, Fund eines Bleifragments in der Turmmauer.

HLUČÍN (OKR. OPAVA)

Propojení ulic Hrnčířské a Školní, parc. č. 306/2, 308, 317/2, 319/3. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V srpnu 2018 se uskutečnil v Hlučíně drobný záchraný archeologický výzkum (akce NPÚ ÚOP v Ostravě č. 61/18) při výstavbě komunikace nově propojující ulici Hrnčířskou a Školní. Jedná se o prostor vně původního středověkého města, ale v těsném sousedství hradebního pásu. O opevnění Hlučina se dochovaly vedle stojících relikvů pouze skromné zmlínky. Tvoří ho kamenná hradba se dvěma branami, doplněná 13 půlkruhovými baštami a příkopem. Vznikla pravděpodobně v 30. letech 16. století (Wanderburg 1991). Hrnčířská ulice kopírovala v severovýchodní části města průběh hradebního příkopu, který byl v místě zřejmě nejpozději v průběhu 2. poloviny 17. století zasypán a rozparcelován. Jak napovídá název ulice, soustředila se zde hrnčířská výroba, jejíž doklady (střepiště, hrnčířská pec) byly zachyceny na parcelách podél jižní strany ulice, přibližně 50 m od referovaného místa (Langr 2009, Marethová 2017).

Zkoumaná plocha mírně klesá od severu (ulice Školní) k jihu (ulice Hrnčířská). U ústí do ulice Hrnčířské se jedná o úzký průjezd mezi dvěma domy, dál prostor původně sloužil jako zahrady. Zatímco v severní části bylo zjištěno pouze písčité geologické podloží, směrem k ulici Hrnčířské se nacházely zahluobené objekty. Vedle studny a jímky recentního stáří, které souvisely s rodinnými domy v jejich těsné blízkosti, bylo zachyceno šest objektů, většinou jam

blíže neurčitelné funkce. Byly získány pouze tři keramické střepy ze 17.–18. století a rezné kachle s motivem lístků po obvodu datované do 16. století, které pocházejí z drobného mísovitého objektu k. 506.

Ondřej Anlauf, Barbara Marethová

Literatura

Langr, J. 2009: *Hlučín, ulice Hrnčářská, parcely č. 325 a 326*. Rkp. nálezové zprávy. Uloženo: Archiv archeologického oddělení Národního památkového ústavu, územně odborného pracoviště v Ostravě, Opava.

Marethová, B. 2017: Hlučín (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 58(2), 211–212.

Wanderburg, U. 1991: *Historie města Hlučína I*. Hlučín, 31–32.

Resumé

Hlučín (Bez. Opava), Hrnčářská Straže, Školní Straže, Parz. Nr. 306/2, 308, 317/2, 319/3. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

HOŠTEJN (OKR. ŠUMPERK)

Hrad Hoštejn. Parc. č. 350. Vrcholný a pozdní středověk. Hrad. Sondážní průzkum. Uložení nálezů: Vlastivědné muzeum v Šumperku, prozatím v doprovodné evidenci Sbírký šumperského muzea, podsbírky archeologické pod číslem DES 1/2018.

Lokalizace: SJTSK X-Y: 1086645.24 : 577941.88; 1086668.22 : 577955.57; 1086653.67 : 577968.67.

Ve zřícenině hradu Hoštejn od roku 2016 probíhají záchranné a konzervační práce soustředěné především v jihozápadní části hradního jádra, kterým předcházely drobné průzkumné práce bez větších zásahů do země (Vrla 2014; 2018; Vrla, Štáblová 2017). Při konzervačních pracích v letech 2016–2018 byly především sanovány dochované nadzemní partie zdíva a byla dokončena konzervace zdíva v jihozápadním nároží a také na severní straně hlavního paláce. Odhalen byl také opěrný pilíř přiléhající k hradbě z jihozápadní strany a byla dozděna kaverna v jihovýchodním rohu v současnosti nejvyšší, nad povrchem dochované zdi, tzv. kameniska.

Hrad je poprvé v písemných pramenech zmiňován roku 1289, jeho vznik se přičítá Boreši z Rýzmburka a postaven měl být někdy kolem roku 1267. Zánik hradu nastal někdy mezi léty 1437–1446 (roku 1437 hrad

zmiňován jako sídlo družiny Matěje ze Zvole, roku 1446 je už připomínán jako zbořený). Ještě kolem roku 1520 je hradní zřícenina popisována jako sídlo lapků a roku 1522 měl král Ludvík hrad definitivně vyvrátit do základů (Březina 1963; Plaček 1990; 2001, 239–241).

V září roku 2018 provedlo Vlastivědné muzeum v Šumperku ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Kroměříži a po domluvě se zástupci Městského úřadu Šumperk, odboru výstavby, oddělení státní památkové péče, sondážní průzkum přímo v areálu středověkého hradu Hoštejn. Bylo přistoupeno k dílčím odkryvům terénu ve formě sond o rozměrech 2 × 1 m, které souvisely se zjištěním stavu doposud nepřístupných konstrukcí hradu a s tím souvisejícím postupem dalších plánovaných konzervačních prací na hradě (obr. 43). Výzkum se zaměřil na tři části hradního paláce. První ze sond byla položena u paty tzv. kameniska a kopána byla s cílem zjistit kvalitu a hloubku základových konstrukcí zdíva a případně další pokračování podzemních konstrukcí severním směrem. Sonda II byla položena u severní hradby paláce, ve stejné vzdálenosti od západní hradby jako sonda I. Jejím cílem bylo zjistit opět kvalitu základové konstrukce, ověřit výšku dochovaného zdíva a potvrdit, resp. vyvrátit pokračování příčného zdíva odhaleného v sondě I (viz dále). Sonda III pak byla položena v severovýchodním nároží hradního paláce u dnešní přístupové cestičky vedoucí od chléva v nižší partii hradu až k hlavnímu paláci.

Sonda I o rozměrech 2 × 1 m byla položena napříč přes severovýchodní roh kameniska s orientací SZ-JV. Maximální hloubky dosahovala ve své severozápadní polovině, kdy bylo v úrovni 110 cm pod současným povrchem odhaleno skalnaté podloží, na kterém byl celý hrad vystavěn. V jihovýchodní části se skalnaté podloží nacházelo v hloubce 103 cm. Vzhledem k nestabilní vrstvě tvořené sutí z původních konstrukcí hradu nebylo možné udržet sondu o předem zvolených rozměrech. Proto byla z bezpečnostních důvodů v horní části mírně rozšířena, resp. byly odebrány kameny, které nebyly ve své poloze uloženy stabilně, a hrozil jejich sesuv. Zásyp celé sondy byl tvořen především kamenitou sutí se zbytky malty. Pouze v severovýchodním rohu sondy, u jejího dna (hl. 50–90 cm), byl při začišťování odhalen profil s patrnými původními kulturními vrstvami – sonda je však zachytila pouze okrajem a jejich další výzkum nebyl možný.

Odhaleny však byly základové konstrukce tzv. kameniska, které kopírovaly jeho tvar patrný na povrchu – nacházely se v hloubce přibližně 70 cm pod současným povrchem. Tvar a orientace těchto konstrukcí naznačují, že zdíva v celé své hmotě severním směrem nepokračuje. Podařilo se však odhalit mladší konstrukci zdíva, přistavěnou nad stávající základ ka-